
Eliška Hudcová: Sociální zemědělství pomáhá lidem ve složitých životních situacích

„Sociální hospodářství má vytvářet bezpečné místo, které člověku pomáhá překonávat sociální bariéry a nasměrovat jej na novou dráhu,“ vysvětluje Eliška Hudcová. Přes antropologii ji její studijní cesta přivedla k sociálnímu podnikání, jímž se zabývala nakonec i v disertační práci o rozvoji sociálního zemědělství v Česku. V rámci série rozhovorů věnovaných sociálnímu podnikání nám Eliška Hudcová vypráví, že sociální zemědělství nejsou pouze sociální farmy, o různých podobách sociálního zemědělství napříč zeměmi nebo o svém studiu na FHS.

Eliška Hudcová, foto: Hynek Glos, Univerzita Karlova

Absolvovala jste během svého studia na FHS předmět Projekt sociálního podniku?

Předmět jsem nestudovala, myslím si, že v době mého studia ani neexistoval. Jeho aktualizovanou podobu bych však tehdy určitě uvítala. Pro studenty představuje skvělou příležitost podívat se do terénu, zažít, co sociální podnikání znamená v praxi. Je velmi důležité mít možnost pohovořit s odborníky, ať už se jedná o garanty z ministerstva, samotné sociální podnikatele či konzultanty, kteří radí budoucím i stávajícím sociálním podnikatelům, jak podnikání dlouhodobě udržet. Témata jednotlivých hodin jsou opravdu široká, a tak má student možnost okusit jednotlivá odvětví sociálního podnikání. To mu může být do budoucna nápomocné také ve výběru jeho vlastní profílance.

Ve své disertační práci na FHS jste se věnovala rozvoji sociálního zemědělství v České republice ve vztahu k sociální ekonomice, sociálnímu podnikání a sociálnímu začleňování na venkově. Proč právě sociální zemědělství?

Můj bratr zemědělec se před několika lety zapojil do mezinárodního projektu o multifunkčním zemědělství zahrnujícím i sociální zemědělství. Tato zkušenost byla velmi inspirativní i pro mě, když jsem se již v té době věnovala sociální práci. Byl to zlomový moment, který mě motivoval k propojení obou oblastí. Zaujalo mě, že zemědělství nemusí být čistě jen o produkci. Převážně malohospodáři mohou vytvářet uklidňující prostředí, kde se člověk cítí dobře a zároveň pracuje na něčem, co má smysl. Taková hospodářství jsou často ekologicky udržitelná, což je dalším pozitivem.

Co všechno si člověk může pod sociálním zemědělstvím představit?

Pojem je to poměrně široký. Především se váže na venkov, v některých případech však jde také o farmy městské či komunitní zahrady. Důležitý je důraz na pomoc člověku, který se nachází ve složité životní situaci. Sociální hospodářství má vytvářet bezpečné místo, které člověku pomáhá překonávat sociální bariéry a nasměrovat jej na novou dráhu. Nejčastější formou je sociální farma, ani tento pojem však dosud není nijak legislativně ukotven. Jednotlivé prvky si můžeme ukázat třeba na projektu z Ústeckého kraje [Koňský dvorec Chmelištná](#). Jedná se o malou farmu s půdou o rozloze asi dvou hektarů, kterou farmář Václav Staněk, který si sám prošel nelehkými peripetiemi, založil za účelem pomoci lidem s podobným osudem. Na farmě mají čtyři koně, dva oslíky a ovocný sad s asi sty stromy. Z produkčního hlediska tedy nejde o nijak zásadní aktivitu. Nabízí však mladým lidem, kteří žijí v náhradní rodinné či ústavní péči, možnost kontaktu se zvířaty a práci ve venkovském prostředí, které samo o sobě působí terapeutickým účinkem. Právě projekty s hlubokým sociálním přesahem mohou mít kladné dopady na životy jednotlivců.

Jaké je v Česku povědomí o sociálním zemědělství? Můžete to porovnat se zahraničím?

V sociální bublině, ve které se pohybují, je sociální zemědělství již zažitý pojem. Žiji tedy v domnění, že každý přečte ví, o co se jedná. To je však spíše iluze, která vychází z mého prostředí. Plošně nebude povědomí o oboru zdaleka tak rozšířené. Se zemědělstvím si většinou pojíme velká pole a těžkou techniku. Sociální farmy pak představují jen malé procento tohoto celku. Podobně tomu bude i v zahraničí. Jsou však i země jako například Itálie, Francie či Nizozemsko, kde je historicky zakořeněný trochu jiný vztah k soukromému zemědělství a drobným farmám. Lidé tam více dbají na to, co jedí, kde se potraviny pěstují a kdo za tímto procesem stojí. Třeba v Itálii existují sociální družstva, která jsou s myšlenkami sociálního zemědělství zakládána. Působí tam také větší množství sřešních organizací, které kombinují ekologické a sociální zemědělství. V Nizozemsku mají celonárodní federaci sociálních farem, ve které je přibližně 1300 členů. Jde o sektor částečně financovaný ze zdravotního pojištění a ministerstva zdravotnictví. V těchto zemích je sociální zemědělství již o něco dále.

Jste jedním ze zakládajících členů Asociace sociálního zemědělství. Mohla byste ve zkratce organizaci představit? Co vedlo k jejímu založení a čeho se snaží dosáhnout?

[Asociaci sociálního zemědělství](#) jsme založili jako neziskovou organizaci v roce 2017, v současnosti má přibližně čtyřicet členů. Asociaci předcházela činnost komise Ministerstva zemědělství, poradního orgánu ministra složeného z odborníků z řad zemědělců, sociálních pracovníků a akademiků. K dalším aktivitám jsme potřebovali právní subjektivitu, což zajistil vznik naší organizace. Nadále tedy dohlížíme na sektor sociálního zemědělství, zjišťujeme potřeby z terénu a komunikujeme je dál, šíříme osvětu a zapojujeme se do mezinárodních projektů. Jsme orgánem, na který se jednotliví zemědělci a farmy mohou obrátit. Členským organizacím nabízíme školení, exkurze a publikace. Cílem asociace je působit jako garant pro téma sociálního zemědělství v Česku.

Garantka předmětu Projekt sociálního podniku Marie Dohnalová v [nedávném rozhovoru](#) zmínila možnost budoucí spolupráce s Evangelickou teologickou fakultou UK. Obě fakulty jste vystudovala, na ETF v současnosti působíte. V čem vidíte potenciál takové spolupráce?

FHS se tématu sociálního podnikání a ekonomiky věnuje déle a je v tomto ohledu určitě dál. Na ETF se zaměřujeme hlavně na sociální práci a přidružené obory, v bakalářském stupni připravujeme i budoucí sociální pracovníky. V širším pojetí sociální práce však vidím ještě potenciál studenty rozvinout právě v oblasti sociálního podnikání. Spolupráce s FHS je proto určitě žádoucí.

Množství absolventů FHS působí v neziskovém sektoru a sociální práci. Myslíte si, že je to třeba i vlivem fakulty? Podporuje otevřenost, empatii, citlivost?

Nejsem si jistá, jestli jsem to ze své pozice schopna posoudit. Absolvovala jsem magisterský program [Obecná antropologie](#) se zaměřením na historii, který již ze své podstaty nepůsobí v přímé interakci se současným živým člověkem v intencích sociální práce. Zaměřovali jsme se především na skutečnosti, které se již odehrály, zatímco sociální práce se zaměřuje na budoucnost. Myslím si, že veskeré sociální aktivity, které cílí na pomoc konkrétním lidem a vyžadují tedy otevřenost, citlivost a empatii vychází z osobního nastavení, kdy konkrétní člověk inklinuje k pomoci ostatním. Tím však nechci zpochybnit, že by i studium a prostředí fakulty nemohlo nějak pomoci, sama jsem ale během tehdejšího studia využila jen drobnou nabídku celé fakulty.

Co jste se naučila na FHS a dodnes využíváte?

Určitě schopnost efektivně číst, to vám asi řekne každý absolvent. Číst knihy a články a učit se z nich následně vyabstrahovat to podstatné je klíčová součást studia na FHS. Taky jsem získala základní přehled společenskovední literatury, ze kterého čerpám dodnes. Dále mě roky na fakultě naučily flexibilitě, ale to bylo především proto, že jsem se již během studia stala rodičem a byla potřeba obojí skloubit.

Máte s FHS spojenou nějakou silnou vzpomínku nebo zážitek?

Zavzpomínala bych asi na období, které mému studiu na FHS předcházelo. Zdeněk Pinc, můj strýc, zakládal IZV, který se později transformoval do dnešní FHS. Říkával tehdy, a pravděpodobně říká i dodnes, že FHS je díky nesmírné šíři nabízených předmětů nejlepší a jedinou volbou pro absolventa střední školy, který neví, kudy se vydat. Já jsem do této kategorie také patřila, a proto jsem se pro Studium humanitní vzdělanosti rozhodla a dodnes toho nelituji.

Barbora Růžičková